

การนำหลักธรรมาภิบาลมาประยุกต์ใช้ภายในองค์กร

APPLYING GOOD GOVERNANCE PRINCIPLES WITHIN THE ORGANIZATION

อารียา ชุศรี

Arriya Chusri

นักวิชาการอิสระ

independent academic

วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Ratchaburi Buddhist College Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E mail: 6530504041@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

หลักธรรมาภิบาลที่นำมาประยุกต์ใช้ภายในองค์กร ซึ่งเป็นหลักการบริหารบ้านเมืองที่ดีนำมาประยุกต์ใช้เพื่อให้บุคลากรมีคุณภาพนำสังคมให้ไปสู่ระดับสากล ต้องมีคุณธรรมตามหลักพระพุทธศาสนาซึ่งหลักธรรมาภิบาลมีความหมายว่า การบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี ประกอบด้วยหลักการ 6 ประการมีความสอดคล้องตามหลักศาสนาทั่วไป ในสังคมที่โลกก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็วจนมีนวัตกรรมใหม่เกิดขึ้นในทุกวัน สิ่งที่ยังอยู่คู่ประชาชน คือ หลักธรรมและหลักธรรมาภิบาลที่ส่งผลให้สังคมในองค์กรเป็นภาพรวมที่ดีถึงบุคคลภายในประเทศ เป็นเหมือนภาพลักษณ์ขององค์กร หลักการบริหารบ้านเมืองที่ดีมีความจำเป็นต่อกลุ่มเป้าหมายมากกว่าเพียงบทเรียน เพราะการประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมตามสถานการณ์ จะส่งผลให้ปลูกฝังความเที่ยงตรงในสังคมการทำงานไม่ให้หายไป จะเห็นได้ว่าชาวสังคมที่มานั้นมีมาจากการสื่อสารผิด หรือการสร้างค่านิยมภายในองค์กรที่ไม่รัดกุมพอ ในปัจจุบันคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนได้กำหนดไว้เสนอเป็นระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีเรื่องหลักธรรมาภิบาลไว้อย่างชัดเจน ก็จะทำให้หลักการทั้งหลายล้วนมีจุดมุ่งหมายที่จะรักษา “ความสมดุล” ในมิติต่างๆ ไว้ เช่น หลักคุณธรรมก็คือการรักษาสมดุลระหว่างตนเองกับผู้อื่น คือไม่เบียดเบียน ผู้อื่นหรือตัวเองจนเดือดร้อน

คำสำคัญ: หลักธรรมาภิบาล; หลักการบริหารบ้านเมืองที่ดี; องค์กร; หลักธรรม

Abstract

Good governance principles applied within the organization This is a principle of good governance applied to provide quality personnel to bring society to the international level. Must have morality according to Buddhist principles, which the principle of good governance means. Good civic management Consists of 6 principles consistent with general religious principles. In a society where the world is progressing so quickly that new innovations occur every day. What remains with the people are the principles of Dhamma

and good governance that result in society in the organization being a good overall image for people within the country. It is like the image of the organization. Principles of good governance are more important to the target group than just lessons. Because the application is appropriate according to the situation. This will result in instilling honesty in the working society so that it does not disappear. It can be seen that popular social news often comes from miscommunication. or creating values within the organization that is not strong enough At present, the Civil Service Commission has clearly set out the regulations for the Office of the Prime Minister on the principles of good governance. It can be seen that all principles aim to maintain "balance" in various dimensions. For example, the principle of morality is to maintain balance between oneself and others. that is, not oppressing others or yourself to the point of suffering

Keywords: Good Governance; Management; Organization; Doctrine

บทนำ

ที่มาของหลักธรรมาภิบาล คำว่า Good Governance ค้นพบการใช้อย่างเป็นทางการครั้งแรกเมื่อปี 1989 ในรายงานเรื่อง Sub Sahara Africa : From Crisis to Growth ซึ่งเป็นรายงานที่ธนาคารโลกพยายามวิเคราะห์ ถึงความล้มเหลวของรัฐในแอฟริกาในการพัฒนาประเทศในแง่ของโลกาภิวัตน์เพราะทั้งธนาคารโลกและกองทุนเงินระหว่าง ประเทศต่างเชื่อว่าการพัฒนาอย่างยั่งยืนจะทำได้เลยหากประเทศนั้นปราศจาก Good Governance หากกล่าวอีกนัยหนึ่งได้มีการเชื่อมโยงคำว่า “การพัฒนา” เข้ากับคำว่า “Good Governance” ได้มีส่วนช่วยกันผลักดันประเทศด้อยพัฒนาทั้งหลายที่ประสบความล้มเหลวในทางเศรษฐกิจ ให้บริหารจัดการเศรษฐกิจอย่างโปร่งใส ปลดการทุจริต จึงเป็นที่มาของการใช้คำดังกล่าวกันอย่างแพร่หลายในประเทศกำลังพัฒนา รวมทั้งประเทศไทยที่ประสบเศรษฐกิจล้มละลายในปี พ.ศ. 2540 โดยเหตุการณ์พองสบู่แตก หรือ วิกฤติต้มยำกุ้ง ซึ่งหลังได้รับการช่วยเหลือในปัจจุบันได้ต่อยอดไปสู่หลักธรรมาภิบาล 6 ประการ ได้แก่ 1) หลักนิติธรรม 2) หลักคุณธรรม 3) หลักความโปร่งใส 4) หลักการมีส่วนร่วม 5) หลักสำนึกรับผิดชอบ และ 6) หลักความคุ้มค่า หากจำกัดมุมมองให้ภายในระดับองค์กรจำเป็นต้องมีหลักธรรมาภิบาลเพื่อความมั่นคง ประชากรจะมีคุณภาพเมื่อปลูกฝังค่านิยมที่ดีเป็นกฎเกณฑ์ที่สามารถทำได้ในทุกหน่วยงานโดยทัศนคติของนักวิชาการทุกท่านได้อธิบายคำว่าหลักธรรมาภิบาลได้ครอบคลุมและไปในทางเดียวกันว่าเมื่อมีการบริหารจัดการที่ดีจะส่งผลต่อสังคมไปในทางที่ดี เพื่อเป็นการอภิบาลภาคประชาชน ภาครัฐ ภาคธุรกิจ ควรมีบรรทัดฐานทางสังคมปฏิบัติตามกันไป

ความหมายของหลักธรรมาภิบาล

ในประเทศไทยบัญญัติคำว่า หลักธรรมาภิบาล อ่านว่า ทำ-มา-พิ-บาน ประกอบด้วย ธรรม + อภิบาล “ธรรม” บาลีเป็น “ธมม” (ทำ-มะ)

ธรรมาภิบาลเป็นศัพท์ที่สร้างขึ้นจากคำว่า “ธรรม” กับ “อภิบาล” ซึ่งคำว่า “ธรรม” แปลว่า ความดีหรือกฎเกณฑ์ ส่วนคำว่า “อภิบาล” แปลว่า บำรุงรักษา ปกครอง เมื่อรวมกันแล้วกลายเป็น “ธรรมาภิบาล” (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2541)

พจนานุกรม American Heritage Dictionary (1982) กล่าวว่า Governance หรืออภิบาลว่า หมายถึง 1) The act , process , or power of governing; governance : 2) The state of being governed ซึ่งเมื่อแปลตรงตามตัวอักษร คือการกระทำกระบวนการหรืออำนาจในการบริหารปกครอง ซึ่งเมื่อมีรัฐเข้ามาเกี่ยวข้องนั้นมีความหมายครอบคลุมถึงรัฐ (State) และระบบราชการ (Civil Service) และเมื่อมีการนำมาใช้ในองค์กรภาคเอกชนอาจเติมคำว่า corporate governance Governance หมายถึง “กลไกประชาธิปไตย” ส่วนเมื่อเติมคุณศัพท์ว่า Good แล้วจะกลายเป็น “กลไกประชาธิปไตย ที่ดี” คำแปลนี้ไม่เป็นที่แพร่หลาย แต่คำที่นิยมใช้กันอย่างกว้างขวางคือคำว่า “ธรรมรัฐ” กลไกประชาธิปไตยที่ดีตามความคิดเห็น (อรพินท์ สฟโซคซัย, 2541)

UNDP ได้นิยามคำว่า ธรรมาภิบาล ว่าเป็นเรื่องของการใช้อำนาจทางการเมือง เศรษฐกิจ และการบริหารราชการแผ่นดิน เพื่อจัดการกิจการของประเทศชาติบ้านเมือง หลักธรรมาภิบาลเดิมใช้ในภาคเอกชนเรียกว่า บรรษัทภิบาล (Corporate Governance) เพื่อให้องค์กรเกิดประสิทธิภาพ ได้รับการยอมรับและเชื่อถือจากสังคมสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย หรือ TDRI ให้คำจำกัดความ ธรรมาภิบาลว่า เป็นการปกครอง การบริหารจัดการ การควบคุมดูแลกิจการต่างๆ ให้เป็นไปในครรลองครองธรรม นอกจากนี้คำว่า การบริหารจัดการที่ดี สามารถนำไปใช้ได้ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน โดย “ธรรม” ที่กล่าวข้างต้นไม่ได้มีความหมายเพียงแค่หลักธรรมทางศาสนา หมายรวมถึง ศิลธรรม คุณธรรม จริยธรรมและความถูกต้องชอบธรรมทั้งปวง ซึ่งวิญญูชนพึงมีและพึงปฏิบัติ อาทิ ความโปร่งใสตรวจสอบได้ การปราศจากการแทรกแซงจากองค์กรภายนอก เป็นต้น (United Nations Development Programme: UNDP, 1997)

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2541) กล่าวว่า ธรรมาภิบาลเป็นศัพท์ที่สร้างขึ้นจากคำว่า “ธรรม” กับ “อภิบาล” ซึ่งคำว่า “ธรรม” แปลว่า ความดีหรือกฎเกณฑ์ ส่วนคำว่า “อภิบาล” แปลว่า บำรุงรักษา ปกครอง เมื่อรวมกันแล้วกลายเป็น “ธรรมาภิบาล” เป็นหลักธรรมที่เป็นพื้นฐานทั่วโลกปฏิบัติกัน

ธรรมาภิบาลเป็นผลลัพธ์ของการจัดกิจกรรมซึ่งบุคคลและสถาบันทั่วไปทั้งภาครัฐและภาคเอกชนมีผลประโยชน์ร่วมกัน ได้กระทำลงไปหลายทาง มีลักษณะเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งอาจนำไปสู่การผสมผสานผลประโยชน์ที่หลากหลายและขัดแย้งกันได้ โดยสาระธรรมาภิบาล หรือ Good Governance คือ องค์ประกอบที่ทำให้เกิดการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้แน่ใจได้ว่านโยบายที่กำหนดไว้จะได้ผล หมายถึงการมีบรรทัดฐาน (อานันท์ ปันยารชุน, 2542)

ธรรมาภิบาลเป็นระบบ โครงสร้าง กระบวนการ และความสัมพันธ์ของภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาสังคม ในการบริหารจัดการเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมของรัฐซึ่งเป็นการบริหารจัดการที่ดี” (บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, 2544)

หลักพื้นฐานของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ประกอบด้วย 6 ประการ ซึ่งมักถูกใช้ภายในประเทศที่ปกครองโดยระบอบประชาธิปไตย เพราะมีความเกี่ยวเนื่องทางสิทธิเสรีภาพ เช่น ความโปร่งใสด้านการดำเนินงานและสิทธิในการเลือกผู้แทนให้เข้าไปเสนอร่างกฎหมาย การทำงานให้ได้ประสิทธิภาพ ได้รับความคุ้มค่า ในปีพ.ศ. 2540 เหตุการณ์ที่เศรษฐกิจโลกตกต่ำ ในเวลานั้นคำว่า Good Governance เป็นสิ่งใหม่ที่กำลังกลายเป็นความมั่นคงของประเทศในภายหลังจนถึงปัจจุบัน ด้วยหลักการเพียงหกข้อ ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ประกอบด้วยหลักพื้นฐาน 6 ประการ ดังนี้

1. หลักนิติธรรม (Rule of Laws) หมายถึง การตรากฎหมายและกฎข้อบังคับให้ทันสมัย เป็นธรรม การบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย เป็นที่ยอมรับของสังคมอันจะทำให้สังคมยินยอม พร้อมใจกันปฏิบัติตามกฎหมายและกฎข้อบังคับเหล่านั้น โดยถือว่าเป็นการปกครองภายใต้กฎหมายและกฎข้อบังคับ โดยถือว่าเป็นการปกครองภายใต้กฎหมายมิใช่ตามอำเภอใจหรืออำนาจของตัวบุคคล มีการบังคับใช้กฎหมายอย่างเสมอภาค ไม่มีการเลือกปฏิบัติ ไม่มีมาตรฐานเชิงซ้อน (double standard) ไม่ให้มีการใช้กฎหมายไปแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ มีการรอบการปฏิบัติที่เคารพสิทธิและเสรีภาพของประชาชนสอดคล้องกับข้อมูลข้างต้นที่ถูกต้อง โดยมีความคำนึงถึงสิทธิ เสรีภาพความยุติธรรมของสมาชิก เมื่อมองในมุมระดับภาคองค์กรหลักในข้อนี้หมายถึงความซื่อตรง มีความเป็นธรรมต่อผู้คน ไม่แบ่งแยกและปฏิบัติด้วยใจที่ลำเอียง การปฏิบัติตนให้อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญสูงสุดในประเทศ ไม่คดโกงต่อบ้านเมือง

2. หลักคุณธรรม (Ethics) คือการไม่ทุจริต ไม่ประพฤติมิชอบ ไม่กระทำความผิดมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณ รวมถึงการมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ปลอดจากการคอร์รัปชันหรือฉ้อราษฎร์บังหลวง การไม่ละเมิดจริยธรรมหรือธรรมเนียมปฏิบัติและกฎหมาย เป็นการยึดมั่นความถูกต้องดีงามโดยธรรมาภิบาลให้เจ้าหน้าที่ของรัฐยึดถือหลักนี้ในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อให้เป็นตัวอย่างแก่สังคม และส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนพัฒนาตนเองไปพร้อมกันเพื่อให้คนไทยมีความซื่อสัตย์จริงใจ ชยัน อดทน มีระเบียบวินัย ประกอบอาชีพสุจริตจนเป็นนิสัยประจำชาติยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม ไม่สนับสนุนการคอร์รัปชันทุกชนิดตามแบบพลเมืองที่ดีและเมื่อพบผู้กระทำความผิดให้ช่วยตักเตือนและพาไปสู่สิ่งที่ดีกว่า ยึดความเป็นคุณธรรมเรื่องการเป็นผู้นำที่ดี ผู้ตามที่ดีและสร้างวัฒนธรรมที่ประนีประนอมต่อกันภายในสังคม ไม่ควรสนับสนุนระบบอุปถัมภ์ให้ได้มาซึ่งอำนาจที่ไม่ถูกต้อง

3. หลักความโปร่งใส (Transparency) หมายถึง เป็นการสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนในชาติโดยปรับปรุงกลไกการทำงานขององค์กรทุกวงการให้มีความโปร่งใส มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ อย่างตรงไปตรงมาด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวกและมีกระบวนการให้ประชาชนตรวจสอบความถูกต้องชัดเจน มีความโปร่งใสในทุกขั้นตอน ให้คำแนะนำประชาชน

อย่างจริงจัง ปลุกฝังให้เยาวชนของชาติไม่มีการคอร์รัปชัน ด้านเทคโนโลยีสามารถทำได้โดยเว็บไซต์ให้น่าเข้าชม เปิดเผยสิ่งที่ประชาชนควรทราบเพื่อเป็นประโยชน์ต่อประชาชน

4. หลักความมีส่วนร่วม (Participation) หมายถึง กระบวนการที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีทักษะ และเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้และเสนอความคิดเห็นในการตัดสินใจในปัญหาสำคัญของประเทศ เช่น การประชาพิจารณ์รวมถึงการแสดงประชามติเพื่อเสนอร่างรัฐธรรมนูญ เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องคอยช่วยเหลือสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมตามหน้าที่ของปวงชนชาวไทย มีส่วนร่วมในการเลือกผู้ที่มีความสามารถ มีส่วนร่วมในการรักษาภาพแวดล้อม

5. หลักความพร้อมรับผิดชอบ (Accountability) คือหลักการสำคัญที่องค์กรทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมเปิดโอกาสให้มีการตรวจสอบความตระหนักในสิทธิหน้าที่ความสำนึกในความรับผิดชอบ ต่อสังคม การใส่ใจปัญหาสาธารณะของบ้านเมือง การกระตือรือร้นในการแก้ปัญหา ตลอดจนเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่าง และมีความกล้าที่จะยอมรับผลดีและผลเสียจากการกระทำของตน

6. หลักความคุ้มค่า (value of money) หมายถึง การบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัด เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม เช่น รมรณรงค์ให้คนไทยมีความประหยัด ใช้ของอย่างคุ้มค่า สร้างสรรค์สินค้าและบริการที่มีคุณภาพ เป็นการบริหารทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพื่อให้ได้ประโยชน์สูงสุด (วิภาส ทองสุทธิ, 2551)

การประยุกต์หลักธรรมาภิบาลมาใช้ภายในองค์กรภาครัฐ

ประการแรก คือ การยึดมั่นในหลักของวัตถุประสงค์ในการให้บริการแก่ประชาชนหรือผู้ที่มาใช้บริการ (Clear statement-high service quality) คือ การที่องค์กรบริการแก่ประชาชนหรือผู้ที่มาใช้บริการอย่างจริงจังและเป็นมิตรโดยองค์กรจะต้องมีการประกาศ (statement) พันธกิจ วัตถุประสงค์ ขององค์กร ใช้เป็นแนวทางในการวางแผน การปฏิบัติงานขององค์กรนั้นอย่างชัดเจนว่าจะทำงานในส่วนไหน ชี้แจงถึงภาระงานนั้นได้และความรู้เกี่ยวกับงานที่ทำ รวมถึงให้บริการอย่างเท่าเทียมกัน พุดจาสุภาพ เน้นการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพในหน้าที่ที่บทบาทของตน (Public Statement) ว่าจะทำหน้าที่อย่างไร โดยวิธีอะไรที่จะบรรลุเป้าหมายตามที่องค์กรต้องการ โดยการบรรลุเป้าหมายนี้จะต้องมีผลต่อประชาชนในแง่บวก ควรแจ้งให้ประชาชนได้ทราบในการประกาศสาธารณะ (Public Statement) ถึงหน้าที่และความรับผิดชอบของตน โดยระบุให้ทราบถึงการปฏิบัติงานที่พอเหมาะกับขนาดและความซับซ้อน (Complexity) ขององค์กร ความเหมาะสมและภาระงานขององค์กรผู้เข้าร่วมเข้าใจและบอกกล่าวแก่ประชาชนได้ สามารถแก้ปัญหาต่างๆ ได้อย่างดี จุดเน้นในปัจจุบันที่ขาดไม่ได้คือการส่งเสริมค่านิยม (Values) ขององค์กรและแสดงให้เห็นถึงคุณค่าของธรรมาภิบาลโดยการปฏิบัติหรือพฤติกรรม ส่งเสริมค่านิยมความรับผิดชอบ ไม่สนับสนุนการกระทำที่อาจนำไปสู่การผิดกฎหมายภายในองค์กร และข้อสำคัญที่ทุกองค์กรมีคือ เป็นตัวอย่างที่ดีในการให้บริการแก่ประชาชนทุกคนขึ้นอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน ซึ่งในทางหลักศาสนามีหลักการเป็นผู้นำที่ดี เช่น พรหมวิหาร 4 คือ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ต่อผู้ได้บังคับบัญชา มีการสื่อสารที่ดี การตัดสินใจอย่างโปร่งใสและ

มีการบริหารความเสี่ยงที่รัดกุม (Providing information to flow two-ways) การสื่อสารข้อมูลต้องมีความถูกต้องเป็นหลัก ต้องมีระบบตรวจสอบการทำงานทุกอย่าง เพื่อให้แน่ใจว่าทุกอย่างดำเนินไปตามแผนการทำงาน มีการตรวจสอบความถูกต้องของรายงานบัญชีการเงินรวมทั้งข้อมูลต่างๆ ที่ผลิตโดยองค์กร การตรวจสอบข้อมูลต้องเป็นไปตามขั้นตอนขององค์กรเพื่อไม่ให้เกิดความผิดพลาดซ้ำซ้อน เพื่อให้แน่ใจแล้วว่าถูกต้องจึงมีระบบการกระจายงานตามแบบหลักธรรมาภิบาล

ประการที่สอง คือ การพัฒนาศักยภาพและความสามารถของส่วนบริหารจัดการอย่างต่อเนื่องและให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (ผู้บริหารต้องมีความสามารถและพัฒนาตัวเองอย่างต่อเนื่อง) การพัฒนาความสามารถของตนเป็นสิ่งสำคัญในเมื่อเป็นระดับผู้บริหารจึงควรใส่ใจลูกน้อง รับฟังข้อผิดพลาดของตนและพิจารณาอย่างถี่ถ้วน ปรับปรุงแก้ไขและเป็นผู้บริหารที่น่าเคารพของผู้ที่พบเห็นและทำงานด้วย ผู้บริหารจัดการจะต้องมีความรับผิดชอบในผลงาน โดยการประเมินผลงานเป็นระยะๆ ทั้งนี้รวมทั้งการประเมินความต้องการในการฝึกอบรมหรือการพัฒนาทักษะที่ต้องการใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อการเข้าถึงประชาชน และต้องรับผิดชอบต่อการทำงานและผลงานอย่างจริงจัง ไม่ส่งต่อข้อมูลที่ยังไม่ได้ยืนยัน

ประการที่สาม ตามที่องค์การสหประชาชาติ (UN) ธนาคารโลกและองค์การพัฒนาเศรษฐกิจ (OECD) ได้ศึกษาวิสาหกิจขนาดใหญ่และองค์การภาครัฐเพื่อแสวงหาหลักการบริหารจัดการที่ดี โดยหลักดังกล่าวที่เป็นจุดเริ่มต้นมี 6 ประการหลักๆ คือประการแรกการเรียกร้องความพร้อมที่จะได้รับการตรวจสอบ (voice and accountability) ประการที่สองความมั่นคงทางการเมืองและการปราศจากความรุนแรงทางการเมือง (political stability and absence of violence) ประการที่สาม การดำเนินงานของรัฐที่มีประสิทธิผล (government effectiveness) ประการที่สี่กฎระเบียบที่มีประสิทธิภาพ (Regulatory of quality) ประการที่ห้าการปกครองด้วยกฎหมาย (rule of laws) ประการที่หกควบคุมการทุจริต (control of corruption) จากจุดเริ่มต้นดังกล่าวจึงเกิดผลเป็น Good Governance หลักธรรมาภิบาลอันเป็นรูปธรรมขึ้นในพ.ศ. 2532 ที่เป็นการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีแบบการปรับปรุงระบบราชการแบบใหม่เพื่อมุ่งให้เกิดสังคมที่ดีแบบใหม่ 10 หลักการเน้นค่านิยมแบบประชาธิปไตยนั้นคือความเสมอภาคทางความคิด การมีส่วนร่วมทางการเมืองและการปฏิบัติงาน แต่สิ่งที่เพิ่มมาจากหลักธรรมาภิบาลแบบเดิมคือการมีประสิทธิภาพและการมีประสิทธิผลตอบสนองการรับผิดชอบต่อการบริหารมากยิ่งขึ้นส่งผลให้ประจักษ์เป็นรัฐที่มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน

1. การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New public management) ต้องมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน (Efficiency) ใช้ทรัพยากรภายในองค์กรอย่างประหยัดและคุ้มค่าซึ่งสามารถเชื่อมโยงไปได้ถึงหลักความคุ้มค่าตามหลักธรรมาภิบาลลดขั้นตอนการทำงานที่ซับซ้อนและเวลาในการปฏิบัติงานให้สั้นลงให้เป็นการทำงานในรูปแบบใหม่ที่ทำให้รวดเร็วมากขึ้น และมีการตอบสนอง (Responsiveness) การให้บริการอย่างรวดเร็ว กำหนดระยะเวลาการทำงานสร้างความเชื่อมั่นไว้วางใจ ประสิทธิภาพ (Effectiveness) คือ การลดพันธกิจที่ยุ่งยาก จัดการระบบเอกสารให้ตรงต่อเวลาวางแผนเป้าหมายชัดเจน มีมาตรฐานการติดตามประเมินผลและคอยพัฒนาปรับปรุงการปฏิบัติงานให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับช่วงเหตุการณ์โควิด 19 ระบาดเมื่อปี

2019 ทำให้เริ่มมีเทคโนโลยีใหม่เข้ามา เมื่อเริ่มตระหนักได้ว่าควรเปลี่ยนแปลงกลไกระบบเสียใหม่จึงเกิดหลักการเหล่านี้ขึ้น (ปธาน สุวรรณมงคล, 2556)

2. ค่านิยมประชาธิปไตย (Democratic Value)

1. ภาระรับผิดชอบที่สามารถตรวจสอบได้ (Accountability) เมื่อประชาชนมีข้อสงสัยจึงสามารถตอบสนองได้และสามารถตอบข้อคำถามรวมถึงชี้แจงการทำงานแก่คนภายนอกได้

2. หลักนิติธรรม (rule of law) ใช้อำนาจหน้าที่ที่ได้รับในการปฏิบัติงานโดยต้องอยู่ภายใต้กฎหมายอย่างเคร่งครัด ไม่เลือกปฏิบัติต่อผู้อื่น มีความสุภาพด้านกิริยามารยาท และไม่ทำให้ผู้มาเข้าใช้บริการเดือดร้อน การปฏิบัติงานต้องตรงต่อเวลาและไม่สนับสนุนการคอร์รัปชันกันภายในองค์กร ไม่มีการส่งของของขวัญกลับหลัง

3. เปิดเผยโปร่งใส (transparency) มีความตรงไปตรงมาเปิดเผยข้อมูลที่ประชาชนควรทราบเพื่อป้องกันการเสียหายต่อสังคม สามารถบอกข่าวสารที่ถูกต้องแก่ประชาชนได้เสมอ ไม่มีการคอร์รัปชันซึ่งเหตุแห่งการเกิดคอร์รัปชันมาจากระบบอุปถัมภ์ในอดีตที่กินเวลามาจนถึงในปัจจุบัน แต่ในปัจจุบันนับว่ายังน้อยกว่าแต่เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาภายในอนาคตจึงยังถูกรณรงค์อย่างต่อเนื่อง การคอร์รัปชันมาจากความเป็นเครือญาติ เพื่อนในองค์กรและสาขาอาชีพเดียวกัน

4. ความเสมอภาค (equality) ไม่เลือกบริการแก่ผู้ใดผู้หนึ่งจนเกิดความลำเอียง คำนึงถึงหลักความเท่าเทียมกันอย่างเสมอ การเข้าถึงบริการสาธารณะว่าได้รับสิทธิเท่าเทียมกันหรือไม่ ตัวอย่างเช่นคนพิการที่ต้องการการอำนวยความสะดวกในบริการสาธารณะ ทางเดินเท้าที่ถูกปรับปรุงใหม่ (ปธาน สุวรรณมงคล, 2556)

ประชาธิปไตย

1. การมีส่วนร่วม/การแสวงหาฉันทามติ (Participation/Consensus Oriented) เปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมเสนอปัญหา ร่วมตรวจสอบผลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ การดำเนินงานโครงการต่างๆ

2. การกระจายอำนาจ (Decentralization) กระจายความรับผิดชอบและการปฏิบัติงานให้ทั่วถึงในระดับต่างๆ อย่างเหมาะสมต่อหน่วยงานที่ได้รับ ซึ่งการกระจายอำนาจตรงข้ามกับการรวมอำนาจซึ่งเกิดขึ้นในสมัยก่อน นั่นคือการรวมอำนาจมาดูแลพันธกิจเองทุกอย่าง การกระจายอำนาจจึงเป็นวิธีที่รวดเร็วและสะดวกกว่า

3. ความรับผิดชอบต่อการบริหาร (Participatory State) ต้องมีการปฏิบัติหน้าอย่างมีศีลธรรมและมีคุณธรรม ไม่รับของขวัญ ไม่ใช้ทรัพย์สินทางราชการเพื่อประโยชน์ส่วนตัว ไม่หาประโยชน์ให้ตัวเองผ่านการทำงานในองค์กร เพื่อยกระดับชีวิตประชาชนให้นำไปสู่จุดเปลี่ยน ล้ำสมัยและคงความมีคุณธรรมและจริยธรรมในการทำงานเพื่อชีวิตที่ดีของประชาชนและสังคมการทำงาน การทำงานของภาครัฐที่อยู่ในสายตาประชาชนนั้นมีหลากหลายความคิดเห็น แต่ในขณะเดียวกันภาครัฐได้วางแผนนโยบายโดยเชื่อมโยงมายังหลักธรรมาภิบาลอีกด้วยว่าให้มีระบบราชการฉบับ 4.0 เพื่อให้ได้ผลแห่งความสำเร็จสองประการคือ ประการแรกคือ

การปรับเปลี่ยน (mindset) ของผู้ปฏิบัติงานให้มีความเป็นส่วนรวมมากขึ้น ประการที่สองคือเพิ่มสมรรถนะความเป็นผู้นำให้แก่บุคลากร

โดยเราจะเห็นได้ว่าการทำงานราชการแบบเดิมในองค์กรภาครัฐเป็นการจ่ายงานกันไปทำ บางอย่างอาจเกิดความล่าช้าและใช้ต้นทุนสูงไปบ้างภายหลังจึงมีการใช้ระบบดิจิทัลมากขึ้น ลดค่าใช้จ่ายซ้ำซ้อนที่เกิดขึ้น แต่ทุกอย่างไม่สามารถเป็นไปตามยุคสมัยได้ทั้งหมด จึงเป็นที่จับตามองว่าระบบราชการจะเป็นอย่างไรต่อไป แต่สิ่งที่คุณคนในองค์กรสามารถร่วมกันทำได้คือการทำความดี และการพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน

ไม่ว่าจะเป็นองค์กร หรือหน่วยงานสังกัดไหนก็นำหลักธรรมาภิบาลมาประยุกต์ใช้เพราะเป็นหลักที่ใช้ได้ทุกสถานการณ์เพื่อให้สังคมสงบสุขและทำให้ผู้ต้องโทษกลับไปใช้ชีวิตอย่างเช่น คนธรรมดาเพื่อได้รับโทษดังเช่นในกรณีของทางกรมราชทัณฑ์ได้กล่าวว่า หลักธรรมาภิบาลที่ดีคือปัจจัยที่จะนำไปสู่การบริหารกิจการบ้านและสังคมที่ดีของ

1. การมีส่วนร่วม เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนองค์กรภาคเอกชน และหน่วยงานภาครัฐทั้งในและนอกกระบวนการยุติธรรม สามารถแสดงความคิดเห็น เช่น- สิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร - ด้านการกำหนดนโยบาย

2. ความชอบธรรม ในการปฏิบัติงานดูแลผู้ต้องขัง

3. ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ โดยสามารถตรวจสอบได้ว่าการดำเนินงานไม่มีการอุปถัมภ์ภายในเนื่องจากระบบองค์กรนี้ได้สร้างค่านิยมที่ดีปลูกฝังแก่เจ้าพนักงาน

4. ความโปร่งใส การปฏิบัติงานของผู้บริหารตลอดจน เจ้าหน้าที่ระดับภาคปฏิบัติ

5. การคาดการณ์ได้ การคาดการณ์ต้องมาจากการทำสถิติอยู่ตลอด โดยอาจมีผู้เชี่ยวชาญรับหน้าที่ตรงนั้น

6. การอดทนอดกลั้น เช่นการปฏิบัติตนของเจ้าหน้าที่ต่อผู้ต้องขัง ต้องมีความเท่าเทียมกันและปฏิบัติตนอย่างไม่ลำเอียงต่อผู้ใดเป็นพิเศษ อดทนอดกลั้นในสิ่งที่เกิดขึ้นและปฏิบัติงานอย่างเคร่งครัด

7. การดำเนินการตามหลักนิติธรรม ดำเนินงานให้โปร่งใสและเป็นธรรมมากที่สุดต่อญาติผู้ต้องขังและประชาชนทั้งหมด

8. หลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล

โดยกรมราชทัณฑ์เป็นหน่วยงานสำคัญในกระบวนการยุติธรรมได้ปรับเปลี่ยนกลไกโครงสร้างจากเดิมให้เป็นองค์กรที่มีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผลทัศนคติและค่านิยมเปลี่ยนไปของเจ้าหน้าที่ทำให้องค์กรมีความโปร่งใสเป็นธรรมมากขึ้น นอกจากการปฏิบัติงานที่เคร่งครัดในนิติธรรมแล้วยังยึดหลักในการควบคุมผู้ต้องขัง และแก้ไขพฤติกรรมของผู้ต้องขัง เพื่อให้ ทุกภาคส่วนทำงานได้อย่างราบรื่น ความแพร่หลายของหลักธรรมาภิบาลในสังคมไทยต่อการผลิตเยาวชนที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลก็สำคัญเช่นเดียวกัน นอกจากจะเป็นองค์กรทางภาครัฐแล้ว การประยุกต์หลักธรรมาภิบาลกับการศึกษานั้นมีความสำคัญในระยะยาว เพราะเป็นหนึ่งในสถาบันสำคัญ ที่จะคอยชี้ชัดว่าบุคคลจะไปในทิศทางใด หลักธรรมาภิบาลมีการตีความต่างกันไป

ตามหลักนักวิชาการหลายท่าน แต่ใจความคือการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี กลไกที่จะนำองค์กรไปสู่วิถีชีวิตที่ดีของประชาชน (กรมราชทัณฑ์, 2015)

หลักธรรมาภิบาลที่ใช้กับการศึกษานั้นมี 6 ประการคือ 1. หลักคุณธรรม 2. หลักนิติธรรม 3. หลักความโปร่งใส 4. หลักความมีส่วนร่วม 5. หลักความรับผิดชอบ 6. หลักความคุ้มค่า การมีคุณธรรมเป็นสิ่งสำคัญมาก่อนในการเป็นวิชาชีพทางการศึกษา และควบคู่ไปกับความสามารถในการสั่งสอนปลูกฝังทั้งความดีและศักยภาพของเด็กออกมา การให้เกียรติวิชาชีพและมีจรรยาบรรณความเป็นครูนั้นเป็นเครื่องการันตีว่าสามารถทำได้หรือไม่ ความโปร่งใสในการดำเนินงาน สิ่งที่ต้องมีอีกสิ่งหนึ่งคือความรับผิดชอบต่อภาระงานของตน และปูทางให้ลูกศิษย์ไปสู่อนาคตที่ดี สร้างสังคมความมีคุณธรรมความรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวม การรู้จักเสียสละต่อผู้อื่น ความคุ้มค่าในการใช้เงินตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง Williamson กล่าวว่าความสำคัญกับต้นทุนค่าธุรกรรม เป็นหัวใจ ซึ่งการทำให้ Governance แสดงประสิทธิผลได้มากหรือนั้นต้องขึ้นกับว่าโครงสร้างเศรษฐกิจต้นทุนธุรกรรมมีความสำคัญอย่างไรต่อความเป็นอภิบาล (Williamson, 1994) ลักษณะขององค์กรที่มีชีวิตเป็นของตนเองการปรับตัวนั้นมีความสำคัญตลอดจนหน่วยงานในภาคเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองมีการปรับตัวอย่างไรให้มีลักษณะของอภิบาลที่มีประสิทธิผล สังคมการเมืองและวัฒนธรรมในสังคมนั้นสามารถจะมีอภิบาลที่มีประสิทธิผล หรือไม่อย่างไร ในกราฟที่แสดงชี้ให้เห็นชัดว่า ดังนั้นปัจจัยแวดล้อมทางสถาบันและมโนทัศน์ของปัจเจกชนล้วนมีผลต่ออภิบาลของ สังคมนั้นๆ หลักการธรรมาภิบาลพื้นฐาน (วิภาส ทองสุทธิ, 2551)

หลักสากลนี้แตกต่างกันไปตามองค์กรและประเทศนั้น สังคมการเมืองและวัฒนธรรมในสังคมนั้นสามารถจะมีอภิบาลที่มีประสิทธิผลหรือไม่อย่างไรต้องดูที่การพัฒนาบุคลากรให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล หน่วยงานในภาคเศรษฐกิจก็มีความสำคัญเพราะจะสามารถตอบสนองกับประชาชนได้มากน้อยเพียงใด ทุกหน้าที่มีผลต่อโดยรวมขององค์การภาครัฐ การกระจายงานแบบนี้ทำให้ภาครัฐทำงานได้อย่างราบรื่น หนึ่งองค์กรต้องเมื่อมีการนำระบบราชการ 4.0 และหลักบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีนำไปประยุกต์ก็จะทำให้เชื่อถือได้ว่ามีความโปร่งใสในการบริการประชาชน รักษาบำรุงสถาบันหลักของชาติเพื่อเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศ จากแนวคิดของ Williamson สามารถเห็นได้ชัดว่าเขาไม่ได้ให้ความสำคัญเพียงการบริหารประเทศเท่านั้นแต่ครอบคลุมไปถึงด้านเศรษฐกิจและด้านอื่น ๆ อีกด้วย ต้นทุนชีวิตต้นทุนค่าธุรกรรมเองก็มีความสำคัญในส่วนการดำรงชีวิต การดำเนินงานขององค์กรมีความสำคัญต่อทัศนคติที่ประชาชนได้มองเห็น

หลักธรรมาภิบาลตามแนวหลักพระพุทธศาสนา

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย หรือ TDRI กล่าวว่า ธรรมาภิบาล เป็นการปกครอง การบริหารจัดการ การควบคุมดูแลกิจการต่างๆ ให้เป็นไปในครรลองครองธรรมทำ-มา-พิ-บาน ประกอบด้วย ธรรม + อภิบาล “ธรรม” บาลีเป็น “ธมม” (ท่า-มะ) นอกจากนี้อีกว่า การบริหารจัดการที่ดี สามารถนำไปใช้ได้ทั้ง

ภาครัฐ และภาคเอกชน โดย “ธรรม” ที่กล่าวข้างต้น ไม่ได้มีความหมายเพียงแค่หลักธรรมทางศาสนา หมายรวมถึง ศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรมและความถูกต้องชอบธรรมทั้งปวง ซึ่งวิญญูชนพึงมีและพึงปฏิบัติ ความโปร่งใสตรวจสอบได้ การปราศจากการแทรกแซงจากองค์กรภายนอกเป็นต้น (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2541)

เพื่อให้องค์การเกิดประสิทธิภาพ ได้รับการยอมรับและเชื่อถือจากสังคม โดยความหมายของหลักธรรมาภิบาลนอกจากจะพัฒนาไปตามการบริหารจัดการที่ดี ภายในสังคมชาวพุทธนั้นก็มีความสำคัญไม่น้อย ทุกวันนี้เมื่อวัดกลายเป็นศูนย์รวมทางจิตใจของประชาชน เป็นบวร ทางพระพุทธศาสนา มีความสำคัญควบคู่ไปกับสถาบันการเมืองการปกครองด้านคุณธรรมศีลธรรม สิ่งที่ต้องดำรงรักษาไว้คือหลักคุณธรรม หลักนิติธรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับหลักพระพุทธศาสนาที่พระศาสดา พระพุทธองค์ทรงได้มอบคำสอนเหล่านี้จนกลายมาเป็นหลักปฏิบัติสำคัญที่ศาสนานิกชนปฏิบัติ หลักนิติธรรมตามแบบหลักธรรมาภิบาลคงไม่ได้เกิดขึ้นหากไม่มีคำสอนของพระพุทธเจ้าที่ได้นำมาประยุกต์หลักกฎหมายกฎหมายต่าง ๆ ล้วนมาจากกฎหมายจารีตประเพณี ธรรมาภิบาล” นั้นจะมุ่งหมายถึงบุคคลใดในการปกครองก็ได้ องค์การด้านความช่วยเหลือกับทั้งเจ้าหน้าที่บ้านเมืองในประเทศที่เจริญแล้วจึงมักนิยามคำนั้นต่าง ๆ กันไปแล้วแต่บริบท เพื่อวางข้อกำหนดและข้อเรียกร้องต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับระเบียบวาระและอุดมการณ์ของตน ส่วนคำว่าธรรมาภิบาลในประเทศไทยมีข้อเท็จจริงว่าชื่อนี้ อาจมาจาก พระยาธรรมาภิบาล พระยามหาธรรมาภิบาล ซึ่งเป็นบุคคลในพระพุทธศาสนา คือ พระราชหัตถเลขา คลายกับสาวกพระพุทธเจ้าคือพระธรรมรัฐบาลในสมัยพุทธกาลเป็นพระสาวกใช้การสอบปัญญาแก้ปัญหาทางบ้านเมืองให้พระราชาที่มาปรึกษาหรือ พระราชาเมืองอื่นๆที่มาในแว้นแคว้น แล้วการแก้ปัญหาความเป็นธรรมหรือความยุติธรรมในทางพระพุทธศาสนามีความต่างกันมากน้อยเพียงใด ความยุติธรรม” ในมุมมองของพระพุทธศาสนาจัดได้ว่าเป็น “คุณธรรม” ประการหนึ่งที่สัมพันธ์กับประเด็นเรื่อง “อารมณ์” (Emotion) เมื่อนำคำว่า “Justice” ซึ่งราชบัณฑิตแปลเป็นภาษาไทยว่า “ยุติธรรม” ไปเทียบเคียงกับคำศัพท์ในภาษาบาลี จะพบประเด็นที่น่าสนใจว่า โดยศัพท์นั้น ไม่มีคำว่ายุติธรรมปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาแบบตรงตัว คำถามมีว่า “พระพุทธศาสนาไม่ได้ให้ความสนใจ และใส่ใจต่อความยุติธรรมใช่หรือไม่? จึงไม่ได้บัญญัติคำศัพท์เหล่านี้เอาไว้ในคัมภีร์สำคัญทางพระพุทธศาสนา

อย่างไรก็ดี เมื่อวิเคราะห์คำว่า “ยุติธรรม” แบบแยกศัพท์เป็น “ยุติกับธรรม” จะพบว่า ในคัมภีร์ชั้นอรรถกถาได้อธิบายเอาไว้ที่น่าสนใจว่า “ยุติ” มาจากคำว่า “ยุติติ” ในภาษาบาลี ซึ่งแปลว่า “ชอบ” หากนำไปผสมกับคำว่า “ยุติธรรม” สามารถแปลได้ว่า “ความชอบธรรม” ในขณะเดียวกัน ยุติตามที่ปรากฏในอรรถกถาสุมังคลวลสินีนั้น แปลว่า “ข้อสรุป หรือข้อตกลง” หมายถึง “สิ่งที่นำไปสู่ข้อสรุป และข้อตกลง” หรือ “ข้อสรุป หรือข้อตกลงที่เป็นธรรม หรือโดยชอบ” จะเห็นว่า “ยุติ” แต่ละแห่งมีนัยที่ครอบคลุมถึงความหมายที่ “เลิกแล้วต่อกัน” หรือ “จบถ้วนกระบวนความ” ดังนั้น คำว่า “ยุติธรรม” สามารถแปลได้ว่า “ธรรมที่นำไปสู่ข้อสรุป หรือข้อตกลง ซึ่งจะก่อให้เกิดบรรยากาศของการเลิกแล้วต่อกัน หรือจบถ้วนกระบวนความ” หรืออาจจะแปลโดยความว่า “การตกลงโดยอาศัยธรรม หรือยุติโดยอิงอาศัยธรรม” แนวทางนี้สอดคล้องกับหลักการในอัครคัมภีร์สูตรที่มหาชนพาทันเรียกขานผู้ที่ทำหน้าที่โดยการสร้างความพอใจให้แก่ประชาชนโดย

ธรรมว่า “ราชา” ซึ่งการสร้างความปลอดภัยตามหลักทศพิธราชธรรมข้อที่ ๑๐ นั้น มีนัยที่ชี้ไปถึงการตัดสินใจ และแบ่งปันผลประโยชน์แก่กลุ่มคนต่างๆ ที่อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างเที่ยงธรรมโดยปราศจากอคติ สรุปแล้ว “ความยุติธรรม” ในโลกทัศน์ของพระพุทธศาสนาจะสามารถเทียบเคียงคำว่ายุติธรรมใน ๒ ความหมายใหญ่ๆ คือ

1. ยุติธรรมในความหมายของวินัย หมายถึง “ความชอบธรรม” หรือ “ประกอบด้วยธรรม” บาลีใช้คำว่า “ธัมมิกะ” โดยในวินัยกล่าวถึงประเด็นนี้เอาไว้ในกรณีที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจหลักอริการณ หรือความขัดแย้ง โดยให้ใช้วิธีการที่ชอบธรรม หรือวิธีเป็นธรรมแก่คู่กรณี โดยผู้ตัดสินต้องเป็นบุคคลที่เป็นธรรม หรือชอบธรรม (ธัมมิกบุคคล) คำนี้ จะสอดคล้องกับคำว่า “Rightness” ในภาษาอังกฤษมากที่สุด เพราะหากจะเทียบเคียงแล้ว วินัยของพระภิกษุมีลักษณะเดียวกันกับกฎหมายที่ใช้เป็นกรอบในการปฏิบัติของบุคคลทั่วไปในสังคม

2. ยุติธรรมในความหมายของพระสูตร หมายถึง “ความเที่ยงธรรม” หรือ “ความไม่คลาดเคลื่อนจากธรรม” (อวิโรธนะ) ซึ่งเป็นทศพิธราชธรรมข้อที่ ๑๐ โดยหลักธรรมชุดนี้เป็นหลักการสำคัญสำหรับนักปกครองที่มีหน้าที่สำคัญในการทำให้บุคคลอื่น หรือผู้ใต้ปกครองพึงพอใจ (ราชา) ความเที่ยงธรรมในบริบทนี้ หมายถึงความหนักแน่น ถือความถูกต้อง ไม่เอนเอียงหวั่นไหวด้วยคำพูด อารมณ์ หรือลาภสักการะใดๆ ด้วยความอคติ จะเห็นว่า การขาดความยุติธรรม หรือเที่ยงธรรมเป็นผลอันเนื่องมาจากสภาพจิตของบุคคลใดบุคคลหนึ่งคลาดเคลื่อนจากธรรม คือ เที่ยงธรรมด้วยอิทธิพลของอคติ (พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 2555)

ผลวิจัยพบว่าความชอบธรรมนั้นนอกจากจะหมายถึงความเที่ยงธรรม ประกอบด้วยธรรมนั้นมีความหมายใกล้เคียงคำว่ายุติธรรมตามกฎหมายของไทยหลักคำสอนเกี่ยวกับธรรมาภิบาลเป็นประจำทุกปีคือ

1. หลักนิติธรรม พระพุทธเจ้าทรงดูแลพระภิกษุด้วยความเสมอภาคและยุติธรรมโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ พุทธปรัชญาอย่างเท่าเทียมกัน
2. หลักคุณธรรม...คุณเชิดชูคุณธรรมเหนือสิ่งอื่นใดหลักธรรมาภิบาลในทุกวันนี้ เช่นหลักทศพิธราชธรรมหรือคุณธรรมสำหรับนักรณรงค์เป็นต้น
3. แก่นนำความสม่ำเสมอสอนให้ใน หลักคุณธรรมและจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ทางกาย วาจาและจิตใจตามหลักกายเจ้อเจรวจัสริยคติและมโนพบ
4. หลักๆ จะต้องทำให้คุณทราบถึงความเป็นหลักการบริหารนิยธรรมนั้นคือ หลักธรรมไม่มีความเสื่อมจะเป็นไปเพื่อความเจริญก้าวหน้าฝ่ายเดียว
5. หลักความรับผิดชอบที่เป็นผู้สอนว่าทุกคนเกิดความรับผิดชอบและความรับผิดชอบต่อตนเอง ญาติพี่น้อง และสังคม และบุคคลทุกคนจะต้องรับผิดชอบต่อโดยตรง
6. หลักความประหยัดและคุ้มค่า เจ้าของสอนให้รู้จักประหยัดน้ำมันสอยทรัพยากรอย่างคุ้มค่า เช่น หลักคำสอนเรื่องมัตตัญญูตา คือ สิ่งที่อยู่จักการคำนวณในน้ำมันหอมระเหยและสอยสิ่งแรกไม่ ส่งเสริมให้ใช้ชีวิตอย่างพุ่มเพื่อย

บทสรุป

โดยภาพรวมแล้วหลักธรรมาภิบาล หลักบริหารกิจการบ้านเมืองมีไว้เพื่อชี้วัดว่าบุคคลคนนั้นจะมีคุณธรรมความยุติธรรมรวมถึงคุณสมบัติตามแบบหลักธรรมาภิบาลมากน้อยเพียงใด โดยธรรมาภิบาลตามแนวทางพุทธศาสนาส่งเสริมให้สังคมอยู่อย่างมีความสุขและสันติเป็นที่บูรณาการควบคู่กันไป นอกจากนี้ความสามารถแล้วยังต้องมประสิทธิภาพและประสิทธิผล สามารถสรุปได้ว่า หลักธรรมาภิบาลมี 6 ประการ

ได้แก่ 1. หลักคุณธรรม 2. หลักนิติธรรม 3. หลักโปร่งใส 4. หลักความร่วมมือ 5. หลักความรับผิดชอบ 6. หลักความคุ้มค่า และในปัจจุบันได้มีการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบใหม่ มี 10 หลัก 4 ประการ ที่เพิ่มความมีประสิทธิภาพและความเท่าเทียมทางสังคมเข้ามาเพิ่มเติม หลักการเหล่านี้จะมีความสำคัญก็ต่อเมื่อได้นำไปประยุกต์ใช้ปฏิบัติในองค์กรและในชีวิตประจำวัน

เอกสารอ้างอิง

- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2541). *ธรรมาภิบาลเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน*. สืบค้น 21 เมษายน 2567, จาก <https://goodgovernance.kpi.ac.th/home/mainpage/2>
- พจนานุกรม American Heritage Dictionary. (1982). *Governance*. สืบค้น 21 เมษายน 2567, จาก <https://goodgovernance.kpi.ac.th/home/mainpage/2>
- อรพินท์ สฟโชคชัย. (2541). *Governance*. สืบค้น 21 เมษายน 2567, จาก <http://www.correct.go.th/intrad/Good%20governance.htm>
- โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ United Nations Development Programme:UNDP. (1997). *ธรรมาภิบาล*. สืบค้น 21 เมษายน 2567, จาก <https://goodgovernance.kpi.ac.th/home/mainpage/2>
- อานันท์ ปันยารชุน. (2542). *ธรรมาภิบาลในการบริหารวิทยาลัยในนามาที่คณะว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี*. สืบค้น 21 เมษายน 2567, จาก <https://pa.bru.ac.th/2021/09/12/goodgovernance/>
- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. (2544). *ธรรมาภิบาลในการบริหารงานรัฐ*. สืบค้น 21 เมษายน 2567, จาก <https://pa.bru.ac.th/2021/09/12/goodgovernance/>
- วิภาส ทองสุทธิ. (2551). *Governance*. สืบค้น 21 เมษายน 2567, จาก <http://www.correct.go.th/intrad/Good%20governance.htm>
- ปธาน สุวรรณมงคล. (2556). *การบริหารงานภาครัฐกับการสร้างธรรมาภิบาล*. สืบค้น 22 เมษายน 2567, จาก <https://pa.bru.ac.th/2021/09/12/goodgovernance/>
- ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี. (2542, 10 สิงหาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 116 ตอนที่ 63 ง. หน้า 2.
- กรมราชทัณฑ์. (2015). *หลักธรรมาภิบาล*. สืบค้น 22 เมษายน 2567, จาก <http://www.correct.go.th/intrad/Good%20governance.htm>
- สถาบันพระปกเกล้า. (2545). *การศึกษาเพื่อพัฒนาดัชนีวัดผลการพัฒนาระบบการบริหารจัดการที่ดี*. สืบค้น 22 เมษายน 2567, จาก <https://pa.bru.ac.th/2021/09/12/goodgovernance/>
- พระมหาพรหม ฐมมหาโส. (2555). *ความยุติธรรมในมุมมองของพุทธศาสตร์*. สืบค้น 23 เมษายน 2567, จาก <https://www.mcu.ac.th/article/detail/14246>